

NEMZETI ÉRDEKKÉPVISELET A DIASZPÓRÁBAN

NATIONAL INTEREST REPRESENTATION IN THE DIASPORA

LUDÁNYI ANDRÁS*

Abstract

An overview of Hungarian-American interest representation based on personal observations and experiences as well as some scholarly studies carried out during the past three decades. The essay provides a profile of Hungarian-Americans in terms of their major political loyalties and their socio-economic background. Their diversity and fragmentation was an obstacle to effective interest definition and representation. However, the 1956 emigration of „Freedom Fighters” and the second generation of the previous emigrant waves has re-defined the role of American Hungarians in terms of cultural community building and global networking. This has led to some successes in lobbying for Hungarian communal interests.

Keywords: Diaspora, interest representation, immigrants, emigrés, community, nationality, networking

1. Bevezetés

A külföldre szakadt magyarok, akár kivándoroltak akár emigránsok – másként viszonyultak a magyar nemzethez mind a Trianonnal elszakított magyarok. Az utóbbiak még ma is élő település hálózattal veszik körül a tömbmagyarságot a Kárpát-medencében, ezzel ellentétben azoknak akik kisodródtak a Kárpát-medencéből nyugatra vagy Ausztráliába, már nincs ilyen direkt kapcsolatuk és szétszórta, nagy távolságokra hazájuktól és egymástól, kényszerülnek más alapokra helyezni magyar nemzeti szolidaritásukat.

2. Indítékok és módszer

Én elsősorban ezt a diaszpórai magyarságot szeretném ma ismertetni, főleg észak-amerikai tapasztalatokra és tanulmányokra támaszkodva. Mivel nagy része összegzéseimnek impresszionisztikus, előre bocsájtom, hogy a dokumentációt főleg a mondanivalóm után fogom felsorolni. Menet közben csak a direkt idézeteket fogom tudományos hivatkozással ellátni!

* Emeritus Professor of Political Science/ Politológiai Emeritus Professzor, Ohio Northern University, Ada, Ohio, USA

Tehát megállapításaimat ebben a kérdésben mind személyes tapasztalataimra, mind kutatásaimra is alapozom. Kezdem a személyes megfigyeléseim alapjaival: Édesapám a Somogyi gyalogezred parancsnoka volt és ez automatikusan családunkat besorolta az 1945-ös kiűzöttek közé. Mi Ausztrián keresztül menekültünk a Németországi Weghscheid-i menekült táborba. Onnan 1949-ben vándoroltunk ki az Egyesült Államokba Düsseldorfon keresztül a General Blatchford katonaszállító hajón. Ez kikötött New Yorkban és onnan vonattal mindjárt tovább küldtek bennünket Richmondtól délre Amélia, Virginiába. Ott két éves farm napszámos létezés után jutottunk ismét fel New York városába, ahol szüleim gyári munkásként helyezkedtek el a Speed nevezetű gémkapocs gyárba. Ekkor, 1951-ben kapcsolódtunk be a magyar emigráns életbe! Mi gyerekek is ekkor lettünk tagjai az ekkor létrejött new yorki 7. sz. Eröss Gusztáv cserkész csapatnak. Ezeken az átélt tapasztalaton túlmenően, később a formális tanulmányaim egy része szintén a külföldre szakadt magyar diaszpóra sorsával foglalkozott. (Lásd az ITT-OTT folyóiratot és évkönyveket, és a Toledo, Ohioi magyarokról írt dolgozataimat és az „Urban Turf and Ethnic Soul” című dokumentum filmünket!)

3. Amerikai magyarok profilja

De hadd mutassam be ezt a kinti magyar életet és az ezt összetevő több hullámban külföldre szorult magyarságot. Az 1945 utáni emigráns életet két részre oszthatjuk: voltak az 1945-ösök mint az én családom és az 1947-49-ig terjedő emigránsok. Az előbbieket a Horthy korszak emigránsai voltak: katonatisztek, csendőrök, állami alkalmazottak és a középosztály és felső osztályokhoz tartozók. Új környezetükben ezek hozták létre a Magyar Harcosok Bajtársi Közösségét (MHBK), a külföldi Magyar Cserkészszövetséget, az Anti-Bolshevik Bloc of Nations magyar tagozatát, a Kereszt és Kard mozgalmat és több Erdélyi, Felvidéki, Kárpátaljai és Délvidéki szervezetet vagy csoportosulást.

Az őket követő 1947-49-es emigránsok a háborút követő demokratikusan elkötelezettek voltak akik hitték és remélték, hogy Magyarországot még meg lehet menteni egy demokratikus rend számára. Mikor ebből a lehetőségből kiábrándultak, vagyis Rákosi Mátyásék kiábrándították őket, a Kisgazdapárt, Parasztpárt és Szociál Demokrata párt vezetői, és sok földműves vagy középosztálybeli jött ki ezzel a hullámmal. Az előbbi emigránsok számára ők voltak a kedvelt „Nemzeti Bizottmányosok” és a „Szabad Európások.” Ők és az 1945-ösök számítottak „Displaced Persons”-nak, azaz D.P.-nek vagy DiPi-nek.

De a két Dipi csoportosulás között hosszú ideig puszkaporos volt a hangulat és még földrajzilag is elszigetelődtek egymástól. Így New Yorkban a „Nemzeti Bizottmányosok” és a „Szabad Európások” főleg elit szinten tartottak kapcsolatot egymással írásaikon és leveleiken keresztül, vagy társadalmilag a New York-i Fészek Klubban és az egyik nyugat oldali New York-i uszodában, vagy a Kossuth Alapítvány irodájában. Ezalatt a 45-ötösök inkább a kelet oldali Szt. Imre Klubban, vagy a Szt István templomnál, vagy az Árpád Hall-ban jöttek össze társadalmilag. Ez azzal a következménnyel járt, hogy nagyon elszigetelődtek egymástól a mindennapi életben.

De ez az elhatárolódás ideológiai szinten is élesen ott volt 1947 és 1956 között. Jobbról jött a lekommunistázás míg balról a lefaszisztázás. Például, Kovács Imre *Az Ember c. újságban* a következő cikkekkel támadott ellenfeleire: *Ellenforradalom az emigrációban, Frakk és halinacsizma*, valamint *Javíthatatlanok és menthetetlenek*. Itt csupán az elsőből idézek, mert a többi hasonló példakkal szolgál, Horthyék és Szálasiék egybemosásával. „Politikai vakság lenne nem észrevenni az emigráns jobboldal felzárkózását, ellenforradalmi szervezkedését, és puccsista törekvéseit, melyekkel...kedvükre grasszálhatnak, akciózhatnak, és denúciálhatnak.” (Sipos Levente, *Kovács Imre centenáriuma*, 190). Amint láthatjuk ezt a terminológiát emigrálás után az 1947-eseknek is nyakukba varrta az otthoni kommunista hatalom.

Általában ez a két emigráns réteg csak a „régik amerikasok,” az Első Világháború előtt kivándoroltak (József Attila kitántorgott magyarjai) által alapított templomokban vagy biztosító társaságoknál találkoztak egymással vásárnapi szertartások vagy hétvégi „piknikek” keretén belül. De a három csoportosulás között ritka volt az átjárás, és eleinte csak Szt. István napján vagy Március 15-én lehetett őket összehozni egymással. Ezt az általános forgácsolódást tovább fokozta az amerikai Demokrata- és Republikánus pártok közötti vetélkedés és ez a kinti magyarokat tovább is megosztotta a kettő között.

4. 1956 hatása

Minden magyar számára aki kortársa volt 1956-nak ez majdnem mindent meghatározó történelmi esemény volt. Ez a külföldre kivándorolt, kiküldött és kiűzött magyarok számára is így volt. Mégis, hogy fogadta 1956-ot és az 1956-osokat ez a megosztott, szétforgácsolt amerikai-magyarország??? Mielőtt erre válaszolnék, érdemes megjegyezni, hogy az ötvenhatosok társadalmilag jobb keresztmetszete volt a magyar társadalomnak mint az előző három csoportjának akár melyike. Csak két jellegzetességben különböztek nagyon az előzőektől, abban hogy Magyarország nyugati részéről jöttek legtöbben és hogy túlsúlyban fiatalok és férfiak voltak, köztük sok egyetemistával.

Fogadtatásuk, főleg az első időben, mind három már létező magyar-amerikai embercsoport részéről nagyon pozitív volt, teljes erőbevetéssel próbáltak segíteni az új magyaroknak a beilleszkedésében az amerikai életbe. Emlékszem, hogy 1956 Karácsonyát a New Jersey-i Camp Kilmerbe érkezett magyar menekültekkel a New York környéki magyar cserkész csapatok vendéglátása biztosította. Ajándékokat vittünk nekik, karácsonyi énekekkel és népdalokkal szórakoztattuk őket. Ezen kívül, sokan vállaltak tolmácsolási munkát és segítettek intézni az újonnan érkezettek ügyes-bajos dolgait. Mások megosztották lakásaikat a menekültekkel addig míg ezeknek sikerült állást vagy lakást találni.

De az 1956-osok érkezése mindennek az újraértékeléséhez vezetett. Mindenki a saját politikai nézeteit vélte felfedezni a Forradalomban. Kovács Imre ezt így fogalmazta meg: „Az ötvenhatos menekültek új színekkel gazdagították az emigrációt, felkavarták poshadt vizeit, összeállt az emigrációs forradalmi tanács, írók, diákok, szabadságharcosok, volt politikai foglyok...!” (Sipos, *Kovács Imre*, 191). Meg volt a lehetőség egy új kezdésre.

Az első ismerkedések után viszont előbújtak bizalmatlanságok is. Egyesek szerint a menekültek nem voltak megelégedve azzal amit kaptak. Ez több okból történhetett. Talán az zavarta az előző letelepedetteket, hogy amit ők évek nehéz munkájával tudtak csak elérni, azt az 56-osok hetek és hónapok alatt elérhették. Miért??? Mert ők „Freedom Fighter”-ek (Szabadságharcosok) voltak a Sztalinista Szovjet Birodalom ellen. És ez nagyon jól beillett az akkori amerikai külpolitikába és az akkori hideg háborús közhangulatba! Ezzel ellentétben a magyar DiPi emigránsokat úgy fogadták mint volt ellenséget, akik talán háborús bűnösök is lehettek. Így az utóbbiaknak általában csak a legalantosabb munkákat adták, alacsony fizetéssel. Ebből csak a „Szabad Európások” voltak kivételek, akik tudták bizonyítani, hogy ők mindig is az amerikai demokráciával szimpatizáltak.

Ami viszont növelte a távolságot az 1956-osok között és a DiPik között az az volt, hogy az újonnan jöttek nem kapcsolódtak be a létező politikai szervezeteikbe, és újakat hoztak létre. Így születtek az új „Szabadságharcos” tömörülések, melyek vezető egyéniségek mögött csoportosultak mint például a Tollas Tibor alapított *Nemzetőr* mögött, vagy a Király Béla által vezetett Szabadságharcos Szövetség, vagy a Pongrácz Gergely és Ödön által vezetett Október 23.-i mozgalom. Aztán még jött a további megosztottság Pásztor László és Pogány András követőivel. De ezekhez nem kapcsolódhattak a DiPik. Az egyetlen 56-os szervezet amely nyitottabb volt, az az ÉMEFESZ (Észak Amerikai Magyar Egyetemisták és Főiskolások Szövetsége) volt, amely befogadott olyan diákokat is mint jómagam, akik nem 1956-osok voltak. Hasonló átjárás volt a külföldi magyar Cserkészszövetségnél, ők nagy

szorgalommal toboroztak 1956-os fiatalokat! De a politikai szervezetek között maradt a bizalmatlanság a DiPi és az 56-os táborok között.

De ami biztos az, hogy 1956 szelleme minden magyar csoportosulást mozgósított. A külföldi magyarság is vissza kapta önbizalmát és büszkeséggel nézhetek szembe a világgal. Így az utcákon ők is tudtak bátrabbak lenni. A tehetetlenség és a nyugati nagyhatalmak passzivitása a DiPiket is és a régi amerikai magyarokat is az utcára vitte. Amíg tartott a fegyveres küzdelem otthon, addig napi jelleggel szerveztünk tüntetéseket, főleg New York utcáin. Két helyre összpontosultak tüntetéseink: Elsősorban a Szovjet ENSz követsége előtt a 68-as utca és Park Avenue sarkán Manhattanban. Másodsorban az ENSz palotával szemben a 43-as és 45-ös utcák között. Olykor ez összecsapásokhoz is vezetett a New York-i rendőrséggel, mivel ők kénytelen-kelletlen védelmükbe kellett vegyék a Szovjet külképviseletet.

Amint az első 1956-os menekültek is bekapcsolódtak az amerikai közéletbe, ők is aktív résztvevői lettek a tüntetéseknek. Most már DiPik és 56-sok együtt vonultak ki az utcákra mikor megtudtuk, hogy Nagy Imrét kivégezték 1958-ban. Szintén ilyen közös akciókat eredményezett az amerikai kormány enyhülési politikája 1959 nyarának vége felé, mikor a Szovjetunió meghívást kapott, hogy nagyméretű gazdasági kiállítást szervezzen a New York-i Coleseumban. Ez eredményezte Serényi István akcióját, hogy a New York-i kikötőben bekössék a Szabadság szobor szemét a szovjet delegációk érkezésekor. Szintén ekkor próbálták letépni a négy emeletes szovjet zászlót a New York-i Coleseum homlokzatáról. De ez a szolidaritás tovább is tartott, mikor együtt vonultak az utcákra tüntetni a Ceausescu által kisebbségeket elnyomó politikája- és a falu rombolás ellen!

5. Emigrációból diaszpóra

De ezek a rövidtávú együttes törekvések, több hosszú távú együttműködéshez is vezettek. Amint láttuk az átjárás a DiPi és 56-os csoportosulások között az ifjúság soraiban indult útnak. Ez 1959 után az ÉMEFESZ és a Cserkészszövetség munkáját dicséri legjobban. Főleg az utóbbiét! Mind kettő integráló jelleggel rendelkezett, de az ÉMEFESZ aránylag rövid életű volt. Várallyai Gyula írt erről, hogy a külföldre került diák szövetségeket miképpen próbálta beépített emberekkel ellátni a magyar belügy. Ez részben sikerült az európai szervezettel és így az amerikaiakra is rossz fényt vetített. Minden esetre áthidaló szerepe volt, mert sok 1956-os így és innen indult útjára a mi szerveződésünk felé, a Magyar Baráti Közösség felé 1967-68-ban. (Várallyai: *Tanulmányúton: Az emigráns magyar diákmozgalom 1956 után*).

A Cserkészmozgalom új erőre kapott az 1956-os vérátömlesztésből. De sajnos nem tudott minden társadalmi csoportosulást bekapcsolni munkájába. Így az egyszerű, de fiatal munkás, vagy melós 56-osok kívül maradtak a szervezetben. És ezt csak részben tudta helyettesíteni a Cserkészmozgalomból kivált Lövész mozgalom. Ez Vasvári Zoltán akaratából jött létre. Vasvári a new yorki 7 sz. Eröss Gusztáv cs. cs. parancsnoka volt. Ő úgy érezte, hogy a Bodnár Gábor által vezetett Cserkészszövetség nem készül fel eléggé a jövőre, mivel a cserkészek nem kapnak kiképzést minden eshetőségre. De ellentétben a Cserkészzel, a Lövész mozgalom is rövid életű volt, körülbelül tíz évig nevelt lövészeket 1959-től 1969-ig.

Amiben maradandóbb hatása volt 1956-nak a külföldre szakadt magyarság számára, hogy két generáció számára biztosított szellemi vezetőket. Több két-nyelvű értelmiségit, egyetemi professzorokat, tanárokat, ügyvédeket, újságírókat, riportereket, orvosokat és mérnököket termeltek ki soraikból. (Dreiszigler, 2005, *Towards a History of the Hungarian Communities of America*). Ez a cserkészek számára is fontos volt, de egyben minden újra szerveződő és emigrációból szétszórtsági mentalitást tükröző és elsajátító szervezetben. Így a diaszpóra szellemiségű magyarok számára, a kisebbség védelmében ilyen alapokon jött létre a Magyar Baráti Közösség, a HHRF, a Magyar Lobb, az Amerikai Magyar Koalíció, és sok más érdekvédő szervezet!

Példaként itt a Magyar Baráti Közösséget (MBK) hozom a közönség figyelmébe, mert ez a közösség volt eddig a Cserkész mozgalmon kívül az egyik legsikeresebb szétszórtsági (azaz diaszpórai) szellemiségű tömörülés. Sőt, azt mondhatjuk, hogy ők voltak az elsők a külföldre szakadt magyarok között, akik a szétszórtsági szerepet magukra vállalták és ezt más külföldre szakadt magyarok számára is irányadónak tartották. Ellentétben az emigrációs berögződéseknek és az ebből eredő múlton rágódásnak, a szétszórtsági mentalitás a közösség és nemzetközi hálózat építésére tette a hangsúlyt, a nyelv és kultúra fenntartásával. Példának tekintette az ókori népek – görögök, örmények és zsidók – diaszpóra tapasztalatait, hogy a kényszer szétszórtságot pozitív irányba tereljük, és hogy biztosítsanak a magyar nemzet számára egy állandó és életképes képviselőt globális szinten. (Cseh: *Csernától a Reménység táváig*, 370-376; Ludányi, 2014: *The Origins of Diaspora Consciousness in the Hungarian American Experience*).

Ha már az előadásom címében benne van az érdekképviselő, most már erről is illik szót ejteni. Ezt gyorsan kronológiai sorrendbe veszem. Talán az első ilyen erőfeszítések az Amerikai Magyar Szövetségtől származtak, amely már 1906-ban létre jött, hogy küzdjön Magyarország jó hírnevének megvédéséért. Így már 1906-ban az Ő szervezésüknek köszönhetően Budapesten felállították az első George Washington szobrot. Szintén szervezték mind

azokat az eseményeket amelyek Trianon igazságtalanságára próbáltak fényt vetni mint például az Endresz György és Magyar Sándor 1931-ben megtett Atlanti-óceán átrepülést az „Igazságot Magyarországnak” repülőn. De ezek az aktivitások főleg színbólikusok voltak. A Magyarok Világszövetségének létrehozása 1938-ban már nagyobb erőfeszítés volt, de a Második Világháború ennek nem adott kibontakozási lehetőséget!

Az 1945-ösök és 1947-esek a kezdettől tudatosabban próbáltak magyar érdekekért síkra szállni. De amint már előbb megjegyeztük, ők sajnos a régi óhaza csatározásaival töltötték több időt, mint az újhaza politikájának befolyásolásával. Ez a „befolyás” zömében hangzatos memorandumokba fulladt. Ezek a próbálkozások pedig többször, mint nem, egymást keresztezték, és sok esetben gyenge angolsággal voltak megfogalmazva. Így hatásuk minimális, sőt sok esetben negatív volt.

6. Hatásos érdekképviselő

Az 1956-osok ilyen szempontból nagy változást hoztak. Ez több okból volt így: Elsősorban, mert az amerikaiak szemében hitelesek voltak mint „szabadság harcosok” az elnyomó Szovjet Birodalommal szemben.

Másodsorban, mert a beadványaik, fogalmazványaik általában jó angol-sággal voltak megírva amerikai egyetemeken vagy főiskolákon járt fiatalok által. Harmadsorban, mivel jobb keresztmetszetben képviselték az összmagyarságot mint az őket megelőző kivándoroltak és emigránsok, integrálni kezdték a külföldre szakadt magyarságot. Ebből jöttek létre azok a hatásos érdekvédelmi csoportok amelyek olykor rendelkeztek támogatottsággal a nagy politikában, bár ez nagyon kivételes alkalmakkor valósult meg.

Ilyen vonatkozásban legérdekesebb példa a CHRR, azaz a HHRF, vagyis a Magyar Emberi Jogok Alapítványa, és ennek a szerepe. Ez már egy generációváltást megélt magyarokból tevődött össze csoportosulás volt. Hámos László, Brogyányi Jenő, Koréh Kinga mind másodgenerációs 45-sők voltak. Hozzájuk kapcsolódott az 56-os Latkóczy Emese, Veress Bulcsú aki a 60-as évek elején disszidált, és Benczédi Dániel aki Erdélyből szökött nyugatra a 70-es években. Ez volt a szervezet eredeti kemény magja. Hozzá kapcsolódott kívülről, de egy ideig mint fontos propagandista az 56-os Kálmán László rádiós és a 45-ös Koréh Ferenc, szintén rádiós. Ami megkülönböztette őket elődeiktől az volt hogy hatásosan tudtak kapcsolatot teremteni az amerikai döntéshozókkal, szóban és írásban. A két rádiós pedig komolyan támogatta munkájukat a dipi és 1956-os emigránsok mozgosításával, mikor erre szükség volt utcai tüntetésekre. Például 1977-ben mikor Ceausescu látogatott

New York-ba és Washingtonba, és bent rekedt a Waldorf-Astoria szállodában a CHRR tüntetők miatt.

De a látványos tüntetések mellett talán fontosabbak voltak azok a marandó tanúvallomások az USA kongresszusában és a teljes oldalas hirdetések a *New York Times*-ban amelyek a világ tudtára hozták a Ceausescu rendszer magyar-nyúzó politikáját. Ezeknek viszont csak akkor volt igazi hatása ha egyezett az akkori amerikai külpolitikai érdekekkel, vagy ha a CHRR (HHRF) tudott egyeztetni más befolyásos érdek csoportokkal, hogy az USA nyomást gyakoroljon Romániára. Ez látványosan igazán csak egyszer sikerült mikor a Jackson-Vanik módosítás használatával sikerült felfüggeszteni Románia előnyös helyzetét az amerikai vámkedvezményi rendszerben.

Még egy példája az ilyen aktivitásnak a Lipták Béla nevével fémjelzett Hungarian (Internet) Lobby ami eredetileg a Duna elterelése ellen jött létre mikor a Bős-Nagymaros gát és erőműrendszert hozták létre a 80-as évek végén. Ez azért érdekes példája a lobby munkának – vagyis érdekképviseletnek – mert a nemzetközi érdekképviselők a magyarországi környezetvédőkkel karöltve, ebben az esetben a Kádári magyar állam politikáját változtatták meg. Mellesleg ennek a döntésnek az újra tárgyalása most lesz ismét terítéken az Európai Bíróságnál!

A rendszerváltás nem szüntette meg az ilyen határokat átívelő érdekképviseleti aktivitást. És véleményem szerint ez így van rendjén mindaddig amíg a magyar állami érdek és a magyar nemzeti érdek nem egy és ugyanaz. 1990 óta létre is jött a Hungarian American Coalition (Magyar Amerikai Koalíció) Lauer Edith, Max Teleki, és mások vezetése alatt, ami ezt próbálja is szem előtt tartani. Ebben a munkában, sok esetben most szintén szerepet vállalt az elmúlt tíz évben az újra aktivizált Amerikai Magyar Szövetség ifj. Koszorús Ferenc és Bryan Dawson vezetése alatt. És ezeknek a szervezett érdekképviseleti munkáknak olykor van is eredménye.

7. Végszó

Mind ezt éveken keresztül magyar kormányok nem vették számításba. A Szovjet Birodalom és a Kis Antant szorításában ezt olykor nehéz is lett volna felvállalni. De ezeknek a külső nyomása megszűnése után is csak késve eszmélt erre a magyar politikai elit. Végre 2010 után beindultak olyan programok amelyek ezeket a globális magyar hálózatokat próbálják segíteni és felerősíteni! Ebben élen jár a Körösi Csoma Sándor ösztöndíj program, a Ballassi program, a Mikes Kelemen program és a Julianus program. Ezek támogatásával talán lehet továbbra is biztosítani a globális magyar hálózatot és érdekképviseletet.

Felhasznált irodalom

- Cseh Tibor (2015): Csernátontól a reménység taváig: Válogatott írások, szerk. Ludányi András. Fekete Sas, Budapest
- Dreisziger Nándor (2005): Towards a History of the Hungarian Communities of America. In: Hungarian Studies Review, 2005/32:1-2 szám. pp. 97-112.
- Fekete Gyula (1987): Meditáció Amerikáról. Magvető Könyvkiadó, Budapest
- Hantz Lám Irén (2015): Keresztül-kasul Amerikán. Studium, Kolozsvár/Cluj
- Hrivnyak John (1975): Birmingham: Toledo's Hungarian Community. University of Toledo, M.A. Thesis, Toledo, OH
- Kántor Pál (1980): Fragments of Our History 1910-1980. Fairport Harbor, Ohio
- Kende Géza (1927): Magyarok Amerikában: Az Amerikai Magyarság Története. A Szabadság kiadása, Cleveland, OH
- Komjáthy Aladár (1984): A kitántorgott egyház. A Református zsinati iroda sajtóosztálya, Budapest
- Kovalszki Péter szerk.(2013): ITT-OTT Kalendárium. MBK, Ann Arbor, Michigan
- Ludányi András (2014): The Origins of Diaspora Consciousness in the Hungarian American Experience. In: Minority Studies, vol. 17: 68-84.
- Nagy Károly (2009): Amerikai magyar szigetvilágban. Nap kiadó, Budapest
- Papp Susan (1981): Hungarian Americans and their Communities in Cleveland. Cleveland, OH
- Puskás Julianna és Ludwig Zóra (2000): Ties that Bind, Ties that Divide: 100 Years of Hungarian Experience in the United States. Ellis Island Series, New York, NY
- Puskás Julianna (1982): From Hungary to the United States, 1880-1914. Akadémiai Kiadó, Budapest
- Sipos Levente szerk.(2013): Kovács Imre Centenárium: Tudományos emlékülés a Politikátörténeti Intézetben. Napvilág kiadó, Budapest
- Szászi Ferenc (1993): Újabb adatok, összefüggések a magyarországi lakosság kivándorlásának történetéhez(1945-1989). MTC Press: Nyíregyháza
- Várallyai Gyula (1992): „Tanulmányúton.” Az emigráns magyar diákmozgalom 1956 után. Budapest
- Várdy Stephen Béla (1985): The Hungarian-Americans. Twayne Publishers, Boston
- Waterbury Myra (2012): Between State and Nation: Diaspora Politics and Kin-State Nationalism in Hungary

Összefoglaló

Az elmúlt három évtized személyes élményeire, megfigyeléseire, és tudományos gyűjtéseire alapozott összegzés. Az írója az amerikai-magyarság profilját mutatja be a politikai és gazdasági-társadalmi jellegzetességei alapján. Ez a sokszínűség és szétforgácsoltság hosszú ideig állt útjába a hatásos közös érdekek felismerésének és

ezeknek a biztosításának. De az 1956-os emigránsok és az előző emigránsok második generációja végre újra fogalmazta az amerikai-magyarság érdekeit mint kulturális közösség ami a magyar világhálózat aktív része. Ez az új szerepvállalás a külföldre szakadt magyarság számára olykor sikereket hozott a magyar közösségi érdekek megvalósításában.

Kulcsszavak: diaszpóra, szétszórtsági lét, kivándorlók, emigránsok, nemzeti közösségek, közösség építés, hálózat építés, érdek képviselő